

ดอกไม้โบราณคดีไทย ๘

โดย บัณฑลชน ๕๗ ๒๗

๒๘ สารภี

“สารภียี่สุนพิกุลเกด กระถินเทศกระทุ่มดอกออกไสว
พวกผู้หญิงชิงช่วงดวงดอกไม้ บ้างชิงได้ดอกประดู่ซ่อนซู้ชม”

วรรณคดี : พระอภัยมณี

ผู้ประพันธ์ : สุนทรภู่

"ขึ้นลานวัดทัศนาคูอาวาส ศิลาลาดเลียบเดินเนินสิงขร
พฤษาออกดอกช่ออรชร หอมขจรจำปาสารภี"

วรรณคดี : นิราศเมืองเพชร

ผู้ประพันธ์ : สุนทรภู่

"สารภีสี่ลุ่มพิกุลเกต กระจินเทศกระทุ่มดอกออกไสว
พวกผู้หญิงชิงช่วงดวงดอกไม้ บ้างชิงได้ดอกประดู่ซ่อนซุ่ม"

สารภีMammea siamensis ชื่อสามัญNegkassa วงศ์Clusiaceae
ชื่อท้องถิ่น สารภีแนน และสร้อยผี ต้นทรพี ดอกสารภี มีทั่วไทย

ถิ่นกำเนิด พม่าไทย ในอินโดจีน รวมถึงถิ่น คาบสมุทรมลายูใต้
ไม้ยืนต้น ขนาดกลาง ไม่ผลัดใบ ชอบที่แดด รำไร ไม้เบญจพรรณ

ไม้ดอกเดี่ยว ช่อกระจุก ชูตามกิ่ง รสหวานยิ่ง กลิ่นหอมมาก เจริญอาหาร
สรรพคุณ บำรุงครรภ์ โลหิตพิการ บำรุงประสาท ธาตุพิการ ผื่นคันคลาย

ตำรับยา พิกัดเกสร ห้า-เจ็ด-เก้า บำรุงโลหิต จิตคลายเศร้า เบาคล่องไหล
ขจัดพิษร้อน ถอนพิษไข้ หายตาลาย บำรุงหัวใจ ให้พลัง ตั้งอาชา

เชื่อจริงแท้ แต่ก่อนกาล ท่านแนะไว้ เสนียดจัญไร ไร่ร่องรอย ถอยหนีหน้า
ปลูกสารภี วันเสาร์ เข้าตำรา เสริมพลัง วังชา อายุยืน

สถิตย์พันธ์ ธรรมสถิตย์

ลมรำเพย เชยกลิ่น หอมกรุ่นมา กลิ่นนั้นพา ติดใจ ให้ไหลหลง
เดินตามหา หอมกระไร ในไพรพง ดอกนั้นคง สารภี นี่แหละนา

ดอกเป็นกลุ่ม สีขาว วาวสะอาด เกษรดาซ เหลืองสวย ด้วยกันหนา
หอมระรื่น ชื่นจิต เหลือคณา สุขอุรา นำปลูกไว้ ในบ้านเขียว

สรรพคุณ ช่วยบำรุง เส้นประสาท
บำรุงใจ กินข้าวได้ ดิ้นกเทียว

ศกุนตลา ณ หนองคาย

แพ้อากาศ แก้วเวียน อาเจียนเขียว
ให้ต้องเหลียว หันหา สารภี

ช่อดอกตูม กลุ่มกระจุก คล้ายมุกอร่าม
เกสรเหลือง เมล็ดทราย พรายเพริศแพรว

คือไม้ยืนต้น เต่งงาม นามสารภี
ให้ร่มเงา อุดมดก ดอกผลไซ้

เนื้อไม้ดี สีแดง เหมาะสร้างบ้าน
สมบัติเด่น ล้าค่า นั้นสมุนไพร

ใต้เงาต้น หล่นร่วง ละอองดอก
เคยเด็ดดอก ทัดหู แก่กานดา

กุศล คำเพราะ

คราแย้มงาม กลีบขาว วาวดุจแก้ว
โชยหอมแล้ว ทุกข์แคล้ว คลาดคลาไกล

พราวขจี ใบหนามัน นั้นสวยใส
ทั้งกินได้ นำไป แต่งเป็นแยมไวน์

ดอกสะคราญ ย้อมผ้าแดง แฝงยอใย
ต้นผลดอกใบ ล้วนนำใช้ คุ่มราคา

ไม่ซ้ำชอก แต่ยังคง พะวงหา
นานแล้วหนา จากไป สุดไกลตา

ยามฟ้าสางรางแสงตะวันฉาย
เหล่านกกาโผบินออกบินวน

กลิ่นระรวยลอยลมให้ชมชื่น
ดอกอะไรหอมเย็นเห็นสวยงาม

เป็นไม้งามต้นตรงยอดทรงพุ่ม
ขึ้นในป่าเบญจพรรณนั้นนานมา

เย็นพระพายพลิวแผ้วตามแนวสน
กระรอกชนวิ้งแผลวแนวไม้งาม

แสนระรื่นหอมอวลชวนให้ถาม
เจ้าดงงามสารภีที่ต้องตา

ชอบทั้งกลุ่มดินทรายปลูกง่ายหนา
ไม่มีค่าต้นดอกใบใช้ทั่วกัน

สารภีดอกขาวสกาวย หอมระรวยจรไกลให้สีสันต์
ออกดอกเดี่ยวหรือเป็นช่อสารพัน เกสรนั้นเหลืองล่อล่อแมลง

สารภีสมุนไพรใช้ประโยชน์ แสนปราโมทย์ปลูกไว้ได้แกลง
รักษาโรคบำรุงกายได้สำแดง อีกทั้งแปลงผลิตภัณท์นั้นมากมาย

เป็นต้นไม้มงคลลดความสุข ยามดอกชุกเก็บไว้ได้เหลือหลาย
ผสมน้ำสรงพระชำระกาย หอมติดกายเนืองนางไม่จางเลย

อัญชลี ณ เชียงใหม่

สารภี ไม้ไทยนี้ จำได้มัน ต้นสูงชัน กิ่งก้านแผ่ แลเป็นพุ่ม
ออกดอกเดี่ยว บ้างชูช่อ ขึ้นชุ่มนุ่ม ดอกเป็นกลุ่ม เกสรเหลือง เคืองนัยตา

ยามดอกบาน หอมเย็นนาน สะท้านจิต ช่อชูชิด ติดตรึงใจ ใคร่ครวญหา
กลิ่นหอมเจ้า เร้าอารมณ์ สมอร่า สุขจริงหนา ได้ชื่นชม ดมสารภี

ต้นไม้งาม คู่สาวงาม ตามท้องเรื่อง ไม้ดอกเชื่อง กลิ่นหอมเย็น เช่นโฉมศรี
ใจระทิก เมื่ออยู่ใกล้ ทำใจดี ไม้ดอกนี้ ขอมอบให้ แทนใจเรา

สารภี ดอกไม้นี้ ยังจำได้
สารภี กลิ่นนี้หนอ ก็บางเบา

มอบแทนใจ แต่เธอไป มอบให้เขา
นั่งซึมเซา ด้วยความเหงา ฝ้าสารภี

ศรีวัฒน์ สุวรรณ

สารภีหอมชื่นระรื่นจิต
จะรักเธอตราบชั่วฟ้านินทร
สารภีในสวนหอมชวนชื่น
ดอกสีขาวเกสรเหลืองเรืองละไม

อยากอยู่ชิดเคียงใกล้สายสมร
แม้งามงอนจากจรไปไหนใด
ร่มระรื่นเย็นกิ่งก้านแผ่กว้างใหญ่
กลิ่นฟุ้งไกลโชยน่านำอารมณ์

เนื้อไม้สารภีแข็งทนทาน
เฟอร์นิเจอร์หลายหลากมากนิยม
ทิศตะวันออกเฉียงใต้ในวันเสาร์
คนในบ้านอายุยืนไม่ทอดทิ้ง

รอดตงคานเสาพื้นผาตุ้งามสม
ใครใครชมไม้นี้สวยดีจริง
ให้นงเยาว์เป็นผู้ปลูกนยะอดหญิง
รักกันยิ่งแสนหวานยาวนานเอย

ดวงพร เดชกุลทอง

สารภีดอกไม้นี้ไม่เคยเห็น
เป็นเจ้านายชื่อสารภีที่น่ารัก

แต่ถ้าเป็นชื่อผู้หญิงนั้นรู้จัก
เพียบพร้อมนักฟีสารภีชื่อนี้แล

ดอกสารภีที่ทางใต้เรียกสร้อยพี
สารภีแน่นที่เชียงใหม่ไม่เปลี่ยนแปลง

ออกดอกเดี่ยวหรือช่อออกตามกิ่ง
ตรงกลางเล่าเกสรเหลืองเรืองไรไร

แน่นแหละหนาสารภีมีผลด้วย
ออกจะหวานทานได้รสกล่อมกลม

ดอกสารภีที่พุ่มตูมใช้ได้ดี
ให้สีแดงแรงฤทธิ์ติดฉับไว

สารภีดอกไม้นี้มีคุณค่า
ใช้เป็นยาบำรุงได้หลายอย่างนา

ประโยชน์ของสารภีนี้มากล้น
ใช้บังลมให้ร่มเงาเย็นฉ่ำดี

จตุพร สุวรรณปากแพร

สารภีแสนสวยรวยเสน่ห์
เจ้างามเด่นเห็นสุดสวยรวยโสกา

สารภีทรพีหรือสร้อยพี
มีเรือนยอดแผ่กว้างลำต้นเรียว

ใบเป็นรูปไข่กลับหรือรูปรี
เส้นใบย่อยเป็นร่างแหความกว้างบาน

จันทบุรีเรียกทรพีไม่ดีแท้
สวยจริงแน่ดอกสารภีมีข้อใจ

สุดสวยยิ่งกลีบดอกขาวพราวไสว
เย้ายวนใจกลืนสารภีนี้ชวนดม

รูปกระสวยผิวที่เขียวสุกเหลืองส้ม
ยังนิยมเป็นผลิตภัณฑ์ใช้ทำไวน์

สกัดทำเป็นสีย้อมผ้าได้
สวยได้ใจแดงสารภีสีต้องตา

ตำรับยา"พิกัดเกสรแก้เจ้าเห็ดห้า"
แก้โรคตาร้อนกระหายใช้ได้ดี

ไม้มงคลทรงพุ่มทึบใบสวยงามนี้
ปลูกสารภีประดับบ้านโบราณเชิยร์

สวยสุดเท่าที่เก้สุดสุดดูจนางฟ้า
รักเจ้าหนาสารภีนี้จริงเจียว

ต้นไม้นี้ยืนต้นสูงจนเสียว
เสี้ยนไม่เกลียวเป็นเส้นตรงและทนทาน

ปลายอาจมีติ่งสั้นสั้นขอบขนาน
ได้ประมาณสองจุดห้าถึงเจ็ดชม.

สารภีมีดอกเดี่ยวหรือช่อกระจุก
ดอกย่อยขาวหอมหวานवलลออ

ดอกจะชุกตามกิ่งดอกหอมหนอ
ออกดอกล่อมกราถึงมีนาคม

สารภีมีดอกหอมผลรสหวาน
บำรุงเส้นประสาทและแก้ลม

บำรุงมัลย์ขยายหลอดเลือดเหมาะสม
นำผสมตามตำรับพิกัดเกสร

สารภีแปรรูปทำน้ำผลไม้
ปลูกป้องกันให้เสียดจัญไรจร

ทำไวน์แยมแถมต้นกันร้อน
อยากอ่อนหวานให้ปลูกลูกสารภี

อานนท์ สรวิสูตร

"สารภีพิกุลย์สุนทศ"
เป็นบทกลอนบทเพลงที่ฟังกัน

คือสาเหตุจำชื่อไม้นี้ได้มัน
ถึงกระนั้นก็ไม่เคยเชยชิดใกล้

เพื่อน ม.ต้นคนท้องถิ่นชื่อ"สารภี"
เคยลองแหยมแยมจีบเธอไม่สนใจ

สวดยเกรดBแรกประสบคบกันได้
ไม่เป็นไรเลิกจำคำ"สารภี"

นั่งรถไฟไปเชียงใหม่หลาย(สิบ)ปีก่อน
ตั้งสง่าเด่นหน้าสถานี

มีป้ายต้อนรับใหญ่ให้สุขี
อำเภอ"สารภี"ด่านหน้ามาเวียงพิงค์

จากวันโน้นมาวันนี้ที่รู้จัก
ขอขอบคุณลุงโต้งเพื่อนรักจริง

"สารภี"มาทนายหักแค่3สิ่ง
มอบการบ้านใหม่ซึ่งซึ่งชื่อ"สารภี"

สุวิทย์ เทียรทอง

สารภี พิมพิไล ใสสดสวย	หอมระรวย ช่วยกลืน ประทินโฉม
เพ็ญผ่องพักตร์ ประจักษ์เล่า น้าเล่าโลม	ดั่งแสงโสม น้าชมชื่น ทุกคืนวัน
ได้พบสาว เจ้าสารภี คนนี้หนอ	เคยเคลียคลอ ออเขาจะเล่า เราสุขสันต์
นานแล้วไซ้ใจ แห่มชื่น กลับคืนพลัน	คิดถึงนั้น วันพบเล่า เจ้าสารภี
พบสารภี สาวสวยนี้ ที่เชียงใหม่	สาวเจียงฮาย ไยฉนั้นเล่า พบเจ้านี้
เย็นโดดเดี่ยว เดี่ยวดาย ข้างกายมี	สารภี ต้นน้อย ยืนคอยใคร
ใจเป็นสุข ทุกข์ผ่อนคลาย หายจากโศก	พืชสวนโลก เทียวงานนี้ ที่เชียงใหม่
คู่หนุ่มสาว เคล้าประคอง โชคคล้องใจ	สุขโฉน ไยสิ้นนั้ก จักต้องลา
สายตามอง จ้องตาน้อง ต้องจากนั้น	สายสัมพันธ์ นั้นคงอยู่ รู้ดีหนา
ด้วยตัวฉัน นั้นต้องพราก จากน้องมา	ตัวน้องยา ต้องมาเหงา เศร้าทุกข์ทน
รอปีหน้า มาพบใหม่ นัดไว้นี้	น้องสารภี คนดีหนา อย่าหมองหม่น
ให้คำมั่น สัญญานั้น กันสองคน	ที่ถนน ต้นยางใหญ่ ทางไปสารภี

โกวิท ธีรวิโรจน์

